

bune note de un patetism comic la Radu Beligan (Filippeto) și o convingătoare, dezinvoltă înfățișare seniorală la Niki Atanasiu (Riccardo).

Repetăm, execuția *Bădăranilor* a fost bine concertată, aerată, în stil de veselie goldoniană: un spectacol amuzant. Și publicul care a înțesat stalul a arătat că gustă mai mult decât din toată inima acest spectacol, pe care nu l-a lipsit de călduroase și repetate aplauze, și la scenă deschisă. Un succes meritat. La sfârșit au fost insistent chemați împreună cu actorii, și regizorul, scenograful și desenatoarea costumelor.

Alberto BERTOLINI

(„Il Gazzettino”, Veneția, 25 iulie 1957)

Surprinzători „I Rusteghi” puși în scenă de Alexandrescu

Românii au adus la Veneția, poate, spectacolul cel mai convingător din câte au fost prezentate la Festivalul goldonian de Bială. După naturalismul iugoslavilor, stilizarea germanilor, expresionismul polonezilor, actorii Teatrului Național din București — care poartă numele marelui comediograf și prozator Ion Luca Caragiale — au reprezentat la teatrul în aer liber de la Palatul Grassi o ediție a *Bădăranilor* care a surprins favorabil nu numai critica ci și publicul, care s-au distrat și au aplaudat îndelung.

Regizorul Alexandrescu a plecat de la o evaluare ortodoxă a „realismului” goldonian și, fără să apese pe efecte și fără a se lăsa sugestionat de ispite intelectualiste, s-a priceput să asambleze un spectacol în care a păstrat intactă muzicalitatea dialogului, creînd un ritm unitar, care a contopit de minune geloziiile celor patru „bădărani” cu subtila istețime a consoartelor lor, mult mai dezghețate decât ei, unite în conjurație pentru a favoriza căsătoria dintre nerăbdătoarea Lucietta și suspinătorul Filippeto.

La exacta măsură a concepției regizorale au adus o contribuție prețioasă interpreții, într-adevăr demni — cu toții — de toate elogiile. La surpriza de a asculta un Goldoni atât de proaspăt și spontan, deloc trădat de diversitatea limbajului și de limitele traducerii, s-a adăugat aceea de a face cunoștință cu o companie ce se mîndrește cu actori de excepțională statură artistică. Ajunge să cităm verva cuceritoare cu care Eugenia Popovici a însuflețit-o pe Lucietta, experiența și eleganța cu care Cella Dima și Silvia Dumitrescu-Timică au întruchipat respectiv pe Margarita și Marina. Dintre actori, impresionantă masca lui Lunardo, splendid sculptat de Giugaru, precum de irezistibil efect a fost comicul cu care Vasiliu-Birlic l-a animat pe Canciano.

Un succes deplin și necondiționat.

„Bădăranții”

(„Il Giorno”, Milano, 25 iulie 1957)

Cronica radiofonică

Cînd în seara de 16 februarie 1760 Carlo Goldoni și-a reprezentat pentru prima dată comedia *Bădăranii*, chiar dacă într-un moment de mare optimism ar fi visat cel mai durabil succes, nu și-ar fi putut închipui că aproape cu două secole mai tîrziu, pentru a celebra cea de a 250-a aniversare a nașterii sale, artiști de valoare vor veni din îndepărtata Romînie pentru a juca, în limba lor, această capodoperă. Omagiul adus lui Carlo Goldoni, grație inteligenței și deosebit de lăudabilei inițiative a Direcțiunii Festivalului Teatral al Bienalei, grație companiilor teatrale străine venite din Polonia și Germania,

din Franța și din România, este adevăratul semn al gloriei, este dovada palpabilă că Goldoni, cel mai mare autor de teatru comic italian, nu aparține numai Venetiei și nici doar Italiei, ci lumii întregi.

Bădăranii constituie unul din punctele culminante ale artei goldoniene. Goldoni însuși a fost deplin conștient de reușita lucrării sale, întrucît, publicînd-o în volum cîțiva ani mai tîrziu, a scris într-o pagină de introducere, după ce arătase greutatea de a aduce pe scenă patru caractere de nuanțe diferite dar aproape egale în fond: „De data aceasta mi-a reușit exact contrariul: publicul s-a distrat peste măsură și a putut să considere această opăre drept una din cele mai norocoase ale mele, pentru că ea a plăcut pretutindeni unde a fost reprezentată de comedienii. Aceasta vrea să însemne că moravurile ridicole ale personajelor sînt cunoscute de toată lumea, și comedia nu e știrbită prin locul particular în care se desfășoară“. Și Goldoni adaugă: „Cu toate că s-ar reprezenta cu succes în afara Venetiei, sînt foarte sigur că nu toți termenii și nu toate frazele noastre pot fi înțelese“.

Scriind aceasta și așezînd la sfîrșitul paginei echivalentul în toscană al cîtorva termeni din idiomul venetian, deosebit de grei pentru cine nu-l cunoaște, Carlo Goldoni nu-și închipuia, desigur, că această comedie a sa va fi tradusă în toate limbile.

A greșit Giuseppe Ortolani, care a îngrijit frumoasa ediție a operelor lui Goldoni în colecția de clasici a editorului Arnoldo Mondadori, cînd scria, acum cîțiva ani: „Păcat că o asemenea capodoperă a rămas, se poate spune — din pricina greutății dialectului — cu totul necunoscută în afara Italiei“. Să-l dezmințim a venit acum, de la București, Sică Alexandrescu, care a adus el însuși această lucrare pe scenă.

În ediția romînească, jucată în premieră absolută la teatrul în aer liber de la Palatul Grassi de către compania Teatrului Național „Ion Luca Caragiale“, numit astfel în cinstea celui mai mare comedigraf modern al Romîniei, *Bădăranii* au devenit un pic rustici și — pentru a întrebuița un termen care, după programul de sală prezentat, e drag traducătorului-regizor — au fost „autohtonizați“. De fapt, dacă ritmul goldonian a fost respectat de regizor și redat cu mare bravură de actori, climatul comediei ne-a apărut — mai ales prin jocul celor patru bădărani și al Luciettei — transportat din orașul Venetia la țară, în orice caz într-o zonă deosebit de rustică. În acest sens, am notat o ruptură între interpretarea mai seniorială și mai domoală a celor trei „șiore“, Felice, Margarita și Marina, cu adevărat doamne, în anumite momente chiar prea mult, și interpretarea mai grosolană și violentă a „bădăranilor“, în special a lui Lunardo și Simon.

Aceasta e singura observație pe care am face-o unui spectacol foarte lăudabil sub orice aspect. Frumoase, costumele Cellei Voinescu și decorurile lui Siegfried; inteligente schimbările de decor, în armonie cu direcția de scenă, care a știut, în primul rînd, să țină seamă de ritm. Plăcută ca voce și ca trăsături și uneori bogată în comic — Cella Dima, în rolul Margaritei, și de asemenea bună Marina Silviei Dumitrescu-Timică. Eugenia Popovici în rolul Luciettei ne-a impresionat printr-o remarcabilă inteligență de actriță dramatică și comică.

Dintre actori, am da laurii lui Grigore Vasiliu-Birlic, în rolul lui Canciano. În fiecare apariție a sa pe scenă, în fiecare gest, ca și în fiecare cuvînt, atunci cînd trebuia să tacă și nu mai puțin cînd avea de vorbit, el a demonstrat a fi un mare actor. Dar a fost bine secondat și de ceilalți „bădărani“, Alexandru Giugaru — Lunardo, George Calboreanu — Simon și Marcel Anghelescu — Maurizio. Niki Atanasiu a știut să se

distingă în rolul contelui Riccardo, în timp ce, în ingratul și dificilul rol al lui Filippetto, Radu Beligan s-a arătat a fi perfect la largul său.

Adevăratul triumf al serii i-a revenit regizorului Sică Alexandrescu.

Numeroasele aplauze la scenă deschisă și ovația finală au demonstrat cât de mult a plăcut acest frumos spectacol publicului venit în număr foarte mare.

Giacomo ANTONINI

(Radio Roma, programul național, 25 iulie 1957)

Goldoni jucat de romini

Importat de marii noștri actori, „stilul italian” retrăiește pe scenele din București — „Bădăranii” într-o regie fără extravagante

Poate vă va părea ciudat, dar a fost nevoie tocmai de ediția *Bădăranilor*, oferită aseară de compania Teatrului Național din București în cadrul Festivalului goldonian, pentru a aduce din nou vorba despre tradiția interpretativă italiană sau, pentru a fi mai exacti, despre lecția de artă a celor mai mari comedieni ai noștri din secolul al XIX-lea. Va fi necesară poate, în acest sens, o scurtă premisă cu caracter istoric pentru a explica că teatrul român autonom (vorbim de limbaj și organizare) nu a văzut lumina decît acum un secol și jumătate și anume cînd scenele noastre, cele franceze, cele germane și cele englezești, aveau în spate o lungă și densă istorie în care intrau numele autorilor și actorilor, reflectînd, mai ales, evoluțiile sociale, politice și economice ale fiecărei țări.

Printre primele texte cunoscute de teatrul românesc la începuturile lui se notează cele ale lui Alfieri și Goldoni; dintre cei mai mari actori străini găzduiți de București, trebuie amintiți Ernesto Rossi și Eleonora Duse, Ermete Novelli, Ermete Zacconi și Tina Di Lorenzo: aceasta din urmă, remarcăm, în vestmintele Mirandolinei. Dacă am cerceta mai adînc raporturile dintre scenele italiană și cea romînă, va trebui să spunem că acum 170 de ani, Goldoni era jucat în limba greacă și franceză și că, încă din 1836, *Uăduva isteată* dădea posibilitatea unui traducător, Morariu, să se verifice, într-o translație fidelă și inteligentă.

De la actorii noștri din secolul trecut, românii au păstrat — și și-au transmis din generație în generație — valoarea exemplului: căutare a adevărului, naturalațe, corespondență față de structura umană. Teatru de ansamblu, așadar, dar de un ansamblu în care toți participanții poartă greutatea unei personalități artistice bine definite. „Stilul italian” reînvie astfel printre romini.

Realism și verism

Odată încheiată această notă generală, putem să vorbim acum despre *Bădăranii*. Întemeindu-se pe dialog, pe desenul de caractere, pe schițarea unei vieți de relații fixate pe anacronica severitate a lui Lunardo, a lui Canciano, Simon și Maurizio capodopera goldoniană nu oferă unui regizor posibilitatea unor evaziuni fanteziste, nu permite poante de balet: strînsa fermitate a textului poate, cel mult, să întoarcă în cheia ironiei aprecierea dată de autorul însuși în *Memorii*: „Morala acestei comedii nu e la drept vorbind, de mare trebuință în timpurile pe care le străbatem, pentru că aproape nu se mai găsește urmă de acești adoratori ai străvechei simplități”. Și tocmai asta a făcut Sică